

III. gimnazija Osijek

Sanja Galic, prof. i dipl. knjižn., stručna suradnica savjetnica

Razred: 3.

NASTAVNA TEMA: Etički problemi u psihološkim istraživanjima

PREDMETNO PODRUČJE: Knjižnično-informacijski odgoj i obrazovanje

CILJ: osposobiti učenike za čitanje stručnog teksta kao izvor informacija, učenja i stjecanja znanja

ISHODI UČENJA

OBRAZOVNI: Učenici će - razumjeti stručni tekst,
- izdvojiti bitno iz pročitanoog stručnog teksta ,
- izvjestiti o pročitanoom,
- kreirati plakat.

ODGOJNI: Učenici će - surađivati, uvažavati i poštivati mišljenja kolega,
- doprinositi radu skupine i biti odgovorni za uspješan rad.

FUNKCIONALNI: Učenici će - bolje voditi bilješke o stručnom tekstu kao izvoru informacija i učenja;
- bolje komunicirati s učenicima i nastavnicima u timskom radu i prezentiranju rezultata rada

NASTAVNA SREDSTVA: stručni tekst, udžbenik, priručnici, internetske stranice, isječak iz TV serije, nastavni listići, KWL upitnici, radni listići, plakati

NASTAVNA POMAGALA: računalo s pristupom internetu, projektor, platno, olovke, papiri A3 formata, flomasteri, pano, čavlići za pano

MEĐUPREDMETNA KORELACIJA: psihologija, građanski odgoj (Ljudskopravna dimenzija povezana s ostalim dimenzijama)

ARTIKULACIJA SATA

Uvodni dio sata

Vrijeme	Ciljevi učenja	Aktivnost učenika	Oblik rada/ metode	Nastavna sredstva/ pomagala	Aktivnost nastavnika
1'	Uspostavljanje dobre komunikacije.	Pozorno slušaju.	govor		Pozdravlja i objašnjava zašto se nastava održava u čitaonici: mogućnost pristupa internetu i korištenja priručnika.
2,5'	Učenici dolaze do spoznaje o sudionicima znanstvenog istraživanja	Pozorno prate projekciju.	gledanje projekcije	LCD projektor, računalo, isječak iz TV serije Teorija velikog praska	Najavljuje i prikazuje isječak iz TV serije Teorija velikog praska (Amy, Sheldon i majmun u laboratoriju) https://www.youtube.com/watch?v=uGMJasDm7yo .
2,5'	Učenici uče jasno izraziti svoja zapažanja, biti pristojni i tolerantni u komunikaciji.	Iznose svoja zapažanja, razgovor.	razgovor		Potiče učenike na iznošenje zapažanja, usmjerava ih.
4'	Učenici razmišljaju o onome što znaju o istraživanjima u psihologiji, i što bi željeli o tome naučiti.	Ispunjavaju prvi i drugi stupac KWL tablice, čitaju što su napisali, slušaju jedni druge, dopunjavaju.	pisanje, čitanje, razgovor	KWL tablica, olovka	Najavljuje nastavnu temu. Potiče, pomaže i upućuje.

Glavni dio sata

Vrijeme	Ciljevi učenja	Aktivnost učenika	Oblik rada/ metode	Nastavna sredstva/ pomagala	Aktivnost nastavnika
6'	Učenici će izdvojiti bitno iz teksta i izvijestiti o svojim bilješkama.	Jedan učenik u klupi čita tekst iz udžbenika, a drugi kojem je izvor internetska stranica. Pišu bilješke u treći stupac KWL tablice, čitaju što su napisali, slušaju jedan drugoga, dopunjavaju.	individualno čitanje teksta o primjerima istraživanja u psihologiji, izdvajanje bitnog, vođenje bilježaka razgovor u paru	Tekst iz udžbenika psihologije: Primjer laboratorijskog eksperimenta Nastavni listić s tekstom preuzetim s internetske stranice: Milgramov eksperiment: Koliko su ljudi okrutni? Rječnici KWL tablica, olovka	Zadaje zadatak, potiče, provjerava jesu li zadaci jasni, pomaže, usmjerava.
6'	Učenici će izdvojiti bitno iz teksta, izvijestiti o svojim bilješkama i raspravljati o etici u istraživanju.	Jedan učenik u klupi čita tekst iz udžbenika, a drugi kojem je izvor internetska stranica. Pišu bilješke u treći stupac KWL tablice, čitaju što su napisali, slušaju jedan drugoga, dopunjavaju.	individualno čitanje teksta o primjerima istraživanja u psihologiji, izdvajanje bitnog, vođenje bilježaka razgovor u paru	Tekst iz udžbenika psihologije: Etički problemi u psihološkim istraživanjima Nastavni listić s tekstom iz stručne knjige Temelji psihologije: Etički problemi u psihološkim istraživanjima Rječnici KWL tablica, olovka	Zadaje zadatak, potiče, provjerava jesu li zadaci jasni, pomaže, usmjerava.
4'	Učenici dolaze do spoznaje o dokumentima iz područja zaštite ljudskih prava.	Iznose najvažnije, bilježe nazive dokumenata iz područja zaštite ljudskih prava.	razgovor, pokazivanje na internetskoj stranici	LCD projektor, računalo, internetske stranice	Potiče učenike na iznošenje najvažnijega, upućuje ih na dokumente o zaštiti ljudskih prava.
8'	Učenici surađuju u skupini i stvaraju novo znanje kreiranjem plakata.	Učenici u skupini od 4 učenika uspoređuju bilješke, dogovaraju način izrade i izrađuju plakate Etički problemi u psihologiji.	skupni rad, razgovor, izrada plakata	Papiri A3 formata, flomasteri	Zadaje zadatak, potiče, provjerava jesu li zadaci jasni, pomaže, usmjerava.

Završni dio sata

Vrijeme	Ciljevi učenja	Aktivnost učenika	Oblik rada/ metode	Nastavna sredstva/ pomagala	Aktivnost nastavnika
8'	Učenici prikazuju rezultate rada, uvježbavaju samostalno izlaganje.	Predstavnik skupine prikazuje rezultate rada, ostale skupine slušaju, ispravljaju svoje odgovore, dopunjuju, bilježe.	izlaganje, slušanje, bilježenje	Plakati, pano, čavlići za pano	Sluša, ispravlja ako je potrebno, ali na kraju izlaganja.
3' (zaliha)	Učenici usredotočeno ponavljaju i utvrđuju naučeno.	Učenici ispunjavaju 3. stupac KWL tablice. Svaki učenik izgovara jednu rečenicu u vezi s nastavnom temom, ono što je o njoj naučio na satu.	čitanje, pisanje	Radni listić sa zadatkom dopunjavanja teksta: Etička pitanja	Zadaje zadatak, potiče, provjerava jesu li zadaci jasni, pomaže, usmjerava.

Literatura:

Anić, Vladimir; Ivo Goldstein. Rječnik stranih riječi. 2. Izd. Zagreb: Novi Liber, 2000.

Bratko, Denis. Psihologija: udžbenik psihologije za gimnazije. 13. Izd. Zagreb: Profil, 2013.

Brüning, Ludger; Tobias Saum. Suradničkim učenjem do uspješne nastave: kako aktivirati učenike i potaknuti ih na suradnju. Zagreb: Naklada Kosinj, 2008.

Psihologijski rječnik. 2. Izmijenjeno i dopunjeno izd. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2005.

Rathus, Spencer A. Temelji psihologije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2001.

Republika Hrvatska. Zakon o zaštiti prava pacijenata, 2004., 2008.

http://www.komora-primalija.hr/datoteke/ZAKON_O_ZASTITI_PRAVA_PACIJENATA.pdf (10.9.2015.)

Spajić – Vrkaš, Vedrana; Mislav Kukoč; Slavica Bašić. Interdisciplinarni rječnik: obrazovanje za ljudska prava i demokraciju. Zagreb: Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, 2001.

Tekić, Ivana. Milgramov eksperiment: Koliko su ljudi okrutni?, 1.7.2013.

<http://znanost.geek.hr/clanak/milgramov-eksperiment/> (10.9.2015.)

Ujedinjeni narodi. Opća deklaracija o ljudskim pravima, 10.12.1948.

<http://www.ffzg.unizg.hr/hre-edc/Deklaracijaljp.pdf> (10.9.2015.)

Vijeće Europe. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, 4.11.1950.

<http://www.zakon.hr/z/364/%28Europska%29-Konvencija-za-za%C5%A1titu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda> (10.9.2015.)

Prilozi

1. KWL tablica

Što (mislim da) znam o o istraživanjima u psihologiji?	Što bih trebala/trebao znati o o istraživanjima u psihologiji? Što želim o tome naučiti?	Naučila/naučio sam...

2. Nastavni listić

Milgramov eksperiment: Koliko su ljudi okrutni?

Stanley Milgram šezdesetih je godina postao poznat po svojim glasovitim eksperimentima kojima je testirao poslušnost prema autoritetima. Želio je doznati koliko daleko su ljudi spremni ići kad im neka autoritativna osoba naredi da povrijede drugo ljudsko biće. Nakon horora koji su se događali u 2. svjetskom ratu, ali i ranije, mnogi su se pitali koliko ljudi moraju biti motivirani da bi iskazali brutalnost prema drugim ljudima. Ne samo oni koji nose uniformu, već i obični ljudi, bili su primorani na obavljanje okrutnih i strašnih nedjela.

Milgram, međutim, nije istraživao ekstremne situacije poput rata. On je želio vidjeti kako će ljudi reagirati pod relativno normalnim uvjetima u laboratoriju. Kako bi se ljudi ponijeli kada bi im dali zadatak da moraju drugoj osobi davati elektrošokove? U kojoj mjeri će ljudi postupati prema zadanim uputama i ignorirati svoje vlastito neslaganje sa onim što rade?

Eksperimentalne situacije u kojima su ljudi bili izlagani, u početku su bile jednostavne. Sudionicima je rečeno da sudjeluju u eksperimentu u kojem se proučava proces učenja, da će upravljati elektrošokerom i da bi trebali obaviti eksperiment do kraja. Rečeno im je da će imati ulogu onog koji poučava, a druga osoba će biti onaj koji uči. Postavili su ih ispred naprave sa prekidačima koji su aktivirali određenu voltažu. Prekidači su bili poredani od slabe prema jačoj voltaži (15 V-450 V). Kod trećeg prekidača bila je oznaka: "Opasnost: teški šok", dok su posljednja dva bila označena jednostavno: "XXX".

Tijekom izvođenja eksperimenta, svaki put kad bi "učenik" napravio grešku, sudionici u eksperimentu dobili bi uputu da povećaju snagu elektrošoka. "Učenici" su, naravno, griješili, pa su im "učitelji" (jadni sudionici) morali davati sve jače elektrošokove, dok su istovremeno mogli čuti kako to kod "učenika" izaziva bolne krikove.

Učesnici u eksperimentu ustvari su samo mislili da daju elektrošokove, a "učenici" su zapravo bili uvježbani glumci. Tijekom eksperimenta nisu mogli vidjeti jedni druge, pa su sami morali zaključiti koliko boli zapravo uzrokuju. Ostavljeni su u uvjerenju da su, kako eksperiment odmiče, elektrošokovi sve bolniji i da bi "učenik" na kraju mogao pasti u nesvijest. U trenucima kad bi se sudionici kolebali oko nastavljanja eksperimenta, autoritet odjeven u bijelu laboratorijsku kutu naredio bi im da nastave.

Prije nego objasnimo rezultate, pokušajte se zamisliti kao sudionik u ovom eksperimentu. Koliko biste daleko išli u davanju elektrošokova drugom ljudskom biću samo zbog studije o pamćenju? Što biste mislili kada bi "učenik" utihnuo nakon što biste mu dostavili voltažu označenu kao "Opasnost: teški šok"? Zapitajte se iskreno, koliko biste daleko išli?

Što god mislili, vjerojatno ste se podcijenili, kao i većina ljudi. Jednako kao i eksperiment, i njegovi rezultati su šokantni. Milgramova studija otkrila je da su ljudi poslušniji nego što ste to možda zamišljali. 63% sudionika nastavilo je s pokusom do samog kraja – dostavili su sve šokove čak i ako je "učenik" pritom ispuštao krikove u agoniji, preklinjao da stane te na kraju i utihnuo. Ovo nisu bili posebno odabrani sadisti, već obični ljudi poput nas, koji su dobrovoljno sudjelovali u psihološkoj studiji.

Izvor: <http://znanost.geek.hr/clanak/milgramov-eksperiment/#ixzz3IKGJFzMb>

3. Nastavni listić

ETIČKI PROBLEMI U PSIHOLOŠKIM ISTRAŽIVANJIMA

U raspravi o etici postaviti ćemo najozbiljnija pitanja o Milgramovom eksperimentu. Istraživanje je dalo važne priloge razumijevanju ljudske naravi iako su sudionici doživjeli jaku psihološku patnju i pokazivali znakove stresa. Doista, teško je zamisliti povijest psihologije lišenu znanja dobivenih ovim istraživanjima. Ali, jesu li Milgramova istraživanja bila etična?

Danas psiholozi slijede brojne etičke standarde koji promiču dostojanstvo pojedinca, snaže ljudsku dobrobit i održavaju znanstveno poštenje. Standardi također jamče da psiholozi neće upotrebljavati metode ili postupke štetne za sudionike u istraživanju. Osim toga, u svim institucijama kao što su fakulteti, bolnice, istraživački laboratoriji etički odbori pomažu istraživačima razmotriti moguće štete koje bi mogle nastati istraživanjima. Etički odbor može tražiti promjene u nacrtu istraživanja ili odbiti dati dopuštenje za njegovu provedbu.

Također, kao pomoć pri izbjegavanju istraživanja koja bi mogla nanijeti štetu sudionicima, svaki pojedinac mora dati svoj pristanak na sudjelovanje u istraživačkom programu. Psiholozi smatraju podatke o sudionicima istraživanja povjerljivima jer poštuju privatnost ljudi, a i zato što ljudi lakše izražavaju svoje stvarne misli i osjećaje kada istraživač drži njihova očitovanja povjerljivima.

Mnogi psihološki eksperimenti ne mogu se provesti bez zavaravanja sudionika, poput pritiskanja prekidača na lažnoj kontrolnoj ploči u Milgramovim istraživanjima. Zavaravanje se koristi samo kada se istraživanje ne bi moglo provesti bez toga i kada vjeruju da će korist pretegnuti nad štetom. Prema psihološkoj etici od istraživača koji je koristio zavaravanje zahtijeva se da nakon završetka istraživanja iscrpno informira sudionike o varanju i razlozima njegove upotrebe. To pomaže uklanjanju pogrešnih dojmova i strahova vezanih uz istraživanje te dopušta sudionicima da sačuvaju svoje dostojanstvo.

Psiholozi se često okreću životinjama u provođenju istraživanja koje se ne može obaviti s ljudima. Na primjer, eksperimenti o djelovanju ranog odvajanja od majke obavljani su na majmunima i time pomogla psiholozima istražiti stvaranje veza privrženosti roditelja i djeteta. Ipak, psiholozi se moraju suočiti s etičkom dilemom o nanošenju štete životinjama. Kao i kod ljudi, psiholozi slijede načelo po kojemu se životinjama može nanositi šteta samo ako nema druge mogućnosti i ako se vjeruje da će korist od istraživanja opravdati štetu.

Izvor: Ratus, Spencer A. Temelji psihologije. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2001.

4. Radni listić

ETIČKA PITANJA

Psiholozi slijede brojne _____ standarde kojima je namjera promicati dostojanstvo pojedinca, snažiti ljudsku dobrobit i odžati znanstveno poštenje. Standardi također jamče da psiholozi _____ upotrebljavati istraživačke metode ili postupke koji su štetni za sudionike u istraživanju.

Kako bi izbjegli nanošenje bilo kakve štete sudionicima u istraživanju, sudionike treba o svemu obavijestiti, a oni tada trebaju dati svoj _____. Psiholozi sve što su saznali ili utvrdili o sudionicima istraživanja moraju smatrati _____, jer poštuju privatnost ljudi, a i stoga što će ljudi lakše izraziti svoje stvarne misli i osjećaje kad vjeruju da će sve to biti profesionalna tajna.

Brojni eksperimenti ne mogu se provesti bez _____ sudionika. Etički standardi zahtijevaju da se sudionike koji su bili zavarani nakon eksperimenta o svemu _____, kako bi se spriječilo pogrešno shvaćanje eksperimentalnog postupka i nastajanje tjeskobe, te sačuvalo dostojanstvo sudionika.

Psiholozi i drugi znanstvenici često neka štetna ili potencijalno štetna istraživanja obavljaju na _____, naročito ona koja ne mogu raditi s ljudima. I u tom slučaju psiholozi se suočavaju s _____ nedoumicom smiju li štetiti životinjama. Kao i kod ljudi i u radu sa životinjama psiholozi smatraju da životinje mogu biti izložene nekoj _____ samo u slučaju da ne postoji drugačije rješenje i ako vjeruju da će korist od istraživanja opravdati moguću nelagodu kojoj su životinje izvrgnute.

TOČNI ODGOVORI:

etičke

neće

pristanak

povjerljivim

zavaravanja

obavijesti / informira

životinjama

etičkom

šteti / povredi / ozljedi